

JOGI FÓRUM PUBLIKÁCIÓ

A bírósági közvetítés jogszabályi keretei

Szerzők: dr. Acsádi Tímea és dr. Faix Nikoletta

Budapest, 2016. március 18.

I. Bevezetés, avagy a mediáció fogalma és helye a polgári peres eljárásban

A magyar társadalomról, a magyar emberekről azt tartják, hogy szeretnek pereskedni. Szívesen bízzák konfliktusaik megoldását a bíróságra. Nincs különbség abban, hogy a konfliktusok családon belül, szomszédok között, vagy idegenek között fennálló nézetkülönbségek. Bármely esetben előszeretettel veszik igénybe a felek a bíróságot, annak érdekében, hogy a konfliktusukat megoldják. Ennek köszönhetően a bíróságok leterheltsége folyamatosan magas.

A felek azonban sokszor figyelmen kívül hagyják a peres eljárás megindításakor, a bírósági eljárással járó negatívumokat. Negatívumként kell megemlíteni az elhúzódó eljárást, a bizonyítási nehézséget, a magas költségeket, a perrel járó folyamatos stressz helyzetet, a bizonytalan kimenetelt, valamint azt a tényt, hogy a peres eljárás végén valaki biztosan veszít.

A felek között fennálló konfliktusok kezelésének egyik módszere, a peres eljárástól eltérő, alternatív vitarendezési módszer a mediáció. A mediáció célja, hogy a konfliktusban érdekelt felek olyan megegyezéssel zárják le vitájukat, amely valamennyi fél számára meglegedettséggel szolgál.

Fontos tisztázni, hogy mit is jelent a mediáció szó. A mediare latin eredetű szó, jelentése: középben állni, egyeztetni, közvetíteni, békéltetni.¹

Jogrendszerünkben a mediációt a közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (a továbbiakban: Ktv.) szabályozza. A Ktv. 2. §-a pontosan meghatározza a közvetítés fogalmát.

A közvetítés e törvény alapján lefolytatott olyan sajátos permegelőző vagy bírósági, illetve hatósági eljárás befejezését elősegítő, egyeztető, konfliktuskezelő, vitarendező eljárás, amelynek célja a vitában érdekelt felek kölcsönös megegyezése alapján a vitában nem érintett, harmadik személy (a továbbiakban: közvetítő) bevonása mellett a felek közötti vita rendezésének megoldását tartalmazó írásbeli megállapodás létrehozása.²

Összegezve a mediáció egy speciális konfliktuskezelési módszer, amelynek lényege, hogy a szemben álló felek vitájában valamennyi fél közös beleegyezésével egy semleges harmadik személy (mediátor) jár közben.³

A bírósági mediáció intézményének bevezetését a nemzetközi gyakorlat, valamint a bírósági úton történő vitarendezéstől elkülönült, eltérő módszer iránti igény hívta életre.

Igény merült fel arra, hogy a bírósági peres és nemperes útra tartozó jogviták esetében legyen a feleknek lehetősége arra, hogy a bírósági szervezetrendszeren belül, a bírótól független személy közreműködésével konfliktuskezelő módszert vehessenek igénybe. Lényeges, hogy ez a módszer a bírósági eljárástól elkülönült legyen, de mégis a bírósági szervezetrendszeren belül történjen.

¹ Nagy Márta: Bírósági mediáció, Bába Kiadó, Szeged, 2011., 13. oldal

² A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény (a továbbiakban: Ktv.) 2.§

³ Dr. Horváth Vera Judit: A polgári eljárás alternatívája: bírósági közvetítés, 1. oldal (a továbbiakban: Horváth) [http://www.mabie.hu/sites/mabie.hu/files/A%20polg%C3%A1ri%20elj%C3%A1r%C3%A1s%20alternat%C3%ADv%C3%A1ja%20-%20b%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1gi%20k%C3%B6zvet%C3%ADt%C3%A9s%20\(1\).pdf](http://www.mabie.hu/sites/mabie.hu/files/A%20polg%C3%A1ri%20elj%C3%A1r%C3%A1s%20alternat%C3%ADv%C3%A1ja%20-%20b%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1gi%20k%C3%B6zvet%C3%ADt%C3%A9s%20(1).pdf) (2016. 03. 18.)

II. A bírósági közvetítés jogszabályi háttere

A bírósági közvetítés intézményét a 2012. évi CXVII. törvény vezette be jogrendszerünkbe. A bírósági közvetítés, valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) hatályba lépésével bevezetett közvetítői eljárás alapvető szabályait a Ktv. tartalmazza.⁴

A Ktv. IV/A. Fejezete tartalmazza a bírósági közvetítésre, míg a IV/B. Fejezete a kötelező közvetítői eljárásra vonatkozó szabályozást.

A Ktv. 38/B.§ (3) bekezdése határolja be a bírósági közvetítés igénybevételének lehetőségét azzal, hogy kimondja a bírósági közvetítés lefolytatását kizárólag peres és nemperes bírósági eljárás felei vehetik igénybe közös kérelemre.⁵

Bírósági közvetítői gyakorlat során gyakran fordulnak konfliktus helyzetben lévő felek azon igénnyel a bírósági mediátor felé, hogy a per megindítása előtt szeretnék igénybe venni ezt a konfliktuskezelő módszert. Bírósági közvetítő igénybe vételére, azonban a fenti jogszabályi rendelkezés alapján nincs lehetőség.

Azonban lehetőségük van nem bírósági mediátor igénybe vételére.

A bírósági közvetítésre vonatkozó egyik különleges és fontos szabályt a Ktv.38/B.§ (1) bekezdése tartalmazza, mely a felek számára lehetővé teszi, hogy rugalmasan intézhessék ügyüket. A rendelkezés kimondja, hogy a bírósági közvetítésre a bíróság illetékességi területe és a polgári perrendtartás szerinti illetékességi szabályok nem irányadók.⁶

Vagyis a felek maguk dönthetik el, hogy a bírósági közvetítők közül kinél terjesztik elő a kérelmüket, melyik közvetítő előtt szeretnék lefolytatni a mediációs eljárást.

III. Kötelező közvetítői eljárás jogi szabályozása

A szülői felügyelet megfelelő gyakorlása és a szülők ehhez szükséges együttműködésének biztosítása érdekében, ideértve a különélő szülő és gyermek közötti kapcsolattartást is a Ptk. Negyedik, Családjogi Könyve bevezette a kötelező bírósági közvetítés intézményét.⁷

A bíróság jogkörében van annak eldöntése, hogy egy adott perben indokolt-e a kötelező mediáció elrendelése.

A bírói gyakorlat szerint, a szülői felügyelet gyakorlásának rendezése során nem csak a szülői felügyeleti jog gyakorlásának rendezése iránti perekben, hanem a bontóperekben is helye van a kötelező közvetítői eljárás elrendelésének. Tekintettel arra, hogy a gyermek érdekében minden eszközt meg kell ragadni a szülők együttműködési készségének megteremtése érdekében.

⁴ Horváth: 2. oldal

⁵ Ktv. 38/B.§ (3) bekezdés

⁶ Ktv. 38/B.§ (1) bekezdés

⁷ Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény (a továbbiakban: Ptk.) 4:172.§

A Ktv. rendelkezései szerint kötelező közvetítői eljárás esetén a bíróság arra kötelezi a feleket, hogy vitájuk megállapodással történő lezárása céljából legalább egy közvetítővel együttműködjenek. Ezen együttműködés keretében a felek kötelesek közvetítőhöz fordulni és az első közvetítői megbeszélésen részt venni.⁸

A bírói kötelezés esetén is megvan a feleknek a döntési szabadsága a közvetítő személyének kiválasztása tekintetében.

Lehetőségük van egyrészt bírósági közvetítőt igénybe venni. A bírósági közvetítés illetékmentes eljárás és a bírósági közvetítőnek nem kell díjat fizetni. Tekintettel arra, hogy a bírósági közvetítőkre nem irányadóak a bíróság illetékességi területre és a Polgári perrendtartás szerinti illetékességi szabályok, így a felek a bírósági közvetítők névsorából szabadon választhatnak.

Ezen kívül lehetőségük van az Igazságügyi Minisztérium által vezetett névjegyzékben található olyan külső, nem bírósági közvetítőhöz fordulni, aki alávetési nyilatkozatot tett. Ebben az esetben jogszabály által meghatározott díjat kell fizetni.

A felek dönthetnek úgy is, hogy alávetési nyilatkozatot nem tett, külső, nem bírósági közvetítőhöz fordulnak az Igazságügyi Minisztérium által vezetett névjegyzékből. Ekkor a közvetítői eljárás díja szabad megállapodás tárgya.

A közvetítő személyének megválasztásán túl a felek döntési szabadsága megvan továbbá még abban is, hogy az első, tájékoztató közvetítői megbeszélést követően kívánják-e folytatni a mediációs eljárást. Tekintettel arra, hogy a kötelezés kizárólag a közvetítő előtti első megjelenésre kötelez.

Közvetítői eljárás igénybevételére kötelezés esetén a bíróság a kötelezéssel egyidejűleg a per tárgyalását felfüggeszti.⁹

A per tárgyalását a bíróságnak folytatni kell, ha bármelyik fél igazolja, hogy a közvetítői eljárás befejeződött, vagy az első megbeszélésen részt vettek, de a közvetítői eljárás nem indult meg, illetve a kötelezésre vonatkozó határozat közlésétől számított két hónap anélkül telt el, hogy a felek az említett, fenti igazolásokat becsatolták volna.¹⁰

IV. Közvetítői eljárás önkéntes igénybevételének lehetőségei és kizártsága

A felek közös kérelme alapján a viták széles körében lehetőség van peres vagy nemperes eljárás során bírósági közvetítőhöz fordulni.

Lehetőségük van a feleknek mediáció keretében rendezni a vitás kérdéseket családjogi viták esetében. Családjogi területen igénybe vehető a mediáció a kötelező esetkörben már említett szülői

⁸ Ktv. 38/C.§ (2) bekezdés

⁹ A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény (a továbbiakban: Pp.) 152.§ (3) bekezdés

¹⁰ Pp. 152.§ (4) bekezdés

felügyelet gyakorlása tárgyában, kapcsolattartás kérdésében, valamint házasság felbontása, továbbá vagyonmegosztási konfliktusok esetében.

A bíróság csak javasolja, de kötelezően nem írhatja elő házassági bontóperben, a házastársaknak a kapcsolatuk, illetve a házasság felbontásával összefüggő vitás kérdések megegyezésen alapuló rendezése érdekében a közvetítői eljárást.¹¹

Közös kérelemre lehetőség van továbbá a különböző szerződéses és szerződésen kívüli jogviták kérdésében, kártérítési ügyekben, szomszédjogi, valamint birtokvitákban bírósági közvetítői eljárást igénybe venni.

A munkajogi viták rendezésének egyik hatékony módszere a mediáció, azokban az esetekben, amikor a munkáltató és munkavállaló között a munkaviszonnyal, munkaszerződéssel és a munkabérrrel kapcsolatos vitás kérdések rendezhetőek.

A gazdálkodó szervezetek egymás közötti vitáiban is igénybe vehető a bírósági közvetítés, abban az esetben, ha a felek közösen kérik.

A bíróság a felek közvetítésre irányuló közös kérelmére tekintettel megállapítja az eljárás szünetelését.¹²

Szünetelés esetén a bíróság csak abban az esetben folytatja a per tárgyalását, ha felek egyike, vagy mindkét fél kéri azt. Abban az esetben, ha nem érkezik a bírósághoz folytatás iránti kérelem hathónapi szünetelés után a per megszűnik.¹³

Azonban vannak olyan eljárások, melyek során nincs lehetőség közvetítői eljárás igénybevételének. Ezek az esetek azok, amelyek során ítélet szükséges a joghatás kiváltásához. Így nem lehet igénybe venni apaság megállapítása iránti perben, gondnokság alá helyezési és gondnokság megszüntetésére irányuló perekben.

Továbbá nem lehet igénybe venni közvetítői eljárást végrehajtási és közigazgatási perekben.

Vannak esetek, ahol a felek személyében vagy kapcsolatában fellelhető okok miatt kizárt a közvetítői eljárás lefolytatása. Ilyen esetek, amikor a felek között erőszakos előzmény volt, illetve kizárja a mediáció lehetőségét, ha valamelyik fél pszichés- vagy kóros állapota nem teszi azt lehetővé.

V. Összegzés, avagy a bírósági közvetítés előnyei

A mediáció és ezen belül a bírósági mediáció lehetőséget ad arra, hogy a felek megfogalmazzák érzéseiket, átgondolják a köztük lévő konfliktust. Elmondhassák azokat a körülményeket, amelyek a nézeteltérés kialakulásához vezettek, megismerjék a másik fél nézőpontját és a másik fél nézőpontjából is átgondolják a fennálló nézeteltérést.

¹¹ Ptk. 4:22.§

¹² Pp. 137.§ (1) bekezdés a) pont

¹³ Pp. 137.§ (3) bekezdés

A bírósági közvetítés során a felek között helyreáll a párbeszéd, így lehetőség van a köztük lévő nézeteltérést okozó körülmények kulturált megvitatására.

A bírósági közvetítés során a felek a mediátor segítségével maguk találják meg a konfliktusuk legmegfelelőbb megoldását, ezért a mediáció során létrejött megállapodás könnyebben végrehajtható és tartós, mivel a felek saját döntésük alapján kötelezik magukat a megállapodásban foglaltak betartására.

A bírósági közvetítés előnyeként kell megemlíteni azt is, hogy a mediáció nem nyilvános. A mediátort szigorú titoktartási kötelezettség terheli az eljárás során tudomására jutott tényekkel és adatokkal kapcsolatban. A közvetítő titoktartási kötelezettsége nem csak a közvetítői tevékenysége során, hanem annak megszűnését követően is fennáll.¹⁴

A felek a személyüket érintő titoktartási kötelezettségről megállapodhatnak. A tapasztalatok szerint minden esetben megtörténik a titoktartási nyilatkozat aláírása, a felek ezzel is nagyobb biztonságban érzik magukat és őszintébben mernek megnyilvánulni.

A bírósági közvetítés előnyeként kell megemlíteni, hogy a bírósági közvetítői eljárás illetékmentes és a bírósági közvetítőnek sem kell díjat fizetni.

A bírósági mediáció igénybevétele esetén a felek az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) szerint illetékkedvezményben részesülhetnek, melynek mértéke ügynként, egyedileg kerül megállapításra.¹⁵

Az illetékkedvezmény mértéke elérheti a peres eljárás illetékének 90 %-át.¹⁶

A szerzők álláspontja, hogy a bírósági mediáció alkalmas arra, hogy segítse a bíróságok tehermentesítését, a felek közti jogviták gyorsabb megoldását, valamint az elhúzódó perek számának csökkentését. Azzal, hogy a mediáció során olyan megállapodás került elfogadásra, mely valamennyi fél számára elfogadható, nincs vesztes és nyertes pozícióban lévő fél, így a megállapodás végrehajtható és tartós. A felek saját döntésük alapján, önként kötelezik magukat a megállapodásban foglaltak betartására, ezzel meg lehet akadályozni az újabb perek indítását.

¹⁴ Ktv. 26.§

¹⁵ Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény (a továbbiakban: Itv.) 58.§

¹⁶ Itv. 58.§ (1) bekezdés

Felhasznált irodalom:

Könyv:

Nagy Márta: Bírósági mediáció, Bába Kiadó, Szeged, 2011.

Jogszabályok:

A közvetítői tevékenységről szóló 2002. évi LV. törvény

Polgári Törvénykönyvről szóló 2013. évi V. törvény

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény

Az illetékekről szóló 1990. évi XCIII. törvény

Internetes forrás:

Dr. Horváth Vera Judit: A polgári eljárás alternatívája: bírósági közvetítés

[http://www.mabie.hu/sites/mabie.hu/files/A%20polg%C3%A1ri%20elj%C3%A1r%C3%A1s%20alternat%C3%ADv%C3%A1ja%20-%20b%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1gi%20k%C3%B6zvet%C3%ADt%C3%A9s%20\(1\).pdf](http://www.mabie.hu/sites/mabie.hu/files/A%20polg%C3%A1ri%20elj%C3%A1r%C3%A1s%20alternat%C3%ADv%C3%A1ja%20-%20b%C3%ADr%C3%B3s%C3%A1gi%20k%C3%B6zvet%C3%ADt%C3%A9s%20(1).pdf)
(2016. 03. 18.)